

NIO ÅR MED SUBUTEX

(Publicerat i Narkotikafrågan nr 1 2009)

Under 90-talets sista år introducerades Subutex i den svenska narkomanvården. Läkarkåren var entusiastisk, men knappast polisen. Så här är situationen nio år senare.

Text: Pelle Olsson ©

Allt fler svenska heroinmissbrukare får behandling med ersättningsdrogerna metadon och buprenorfin (= Subutex eller Suboxone). Under 2007 var antalet behandlade 1496 för metadon och 1619 för Subutex.

Subutex introducerades 1999 och fick vind i seglen efter ett antal studier som visar på goda behandlingsresultat. Det vill säga; för majoriteten av heroinisterna som går in i ett subutexp program minskar missbruket av heroin, hälsan förbättras och kriminaliteten går ner. En annan fördel är att klienterna stannar kvar i behandlingen i högre utsträckning än i traditionella, drogfria, behandlingsalternativ. Samma resultat uppvisar metadonbehandling.

Baksidan av myntet är att substitutionsbehandlingen kan bli så långvarig att den aldrig tar slut. Klienterna måste fortsätta att ta sina droger livet ut.

En annan nackdel som för varje år blivit alltmer uppenbar – och som aldrig diskuteras i de vetenskapliga utvärderingarna – är det ökade illegala missbruket av dessa droger, särskilt av Subutex.

Umeå

Umeå är en stad som drabbats hårt av subutexpmissbruket.

– Subutex är ett nytt fenomen som förändrat den traditionella drogkarriären. Med Subutex kan missbruket snabbare bli allvarligt. säger **Lennart Andersson**, processledare på Umeå Brå som samordnar det drogförebyggande arbetet i kommunen.

Missbruket i Umeå uppstod i början på 2000-talet då Subutex kunde förskrivas fritt av läkare. Drogen läckte snart ut och fick fäste på den illegala marknaden. Sedan årsskiftet 2004/2005 får förskrivningen endast ske under strikt kontrollerade former

från det särskilda programmet **LARO**, Läkemedelsassisterad Rehabilitering vid Opiatberoende. Idag får 34 personer ersättningsdroger på mottagningen i Umeå, hälften får Subutex och andra hälften metadon. Dessutom finns 25 metadonpatienter i kommunen som sköts från mottagningen på Ulleråker i Uppsala. De hämtar ut sitt metadon på apotek.

– Så länge de nyinskrivna inte får ta med sig tablettarna hem, kanske kontrollen fungerar, men sen börjar det läcka ut på stan, säger Kicki Edström, ordförande i Umeås lokalavdelning av **KRIS**, Kriminellas Revansch i Samhället.

Hon är, liksom alla **KRIS**-medlemmar, emot både Subutex och metadon.

– För det första kan vi inte ha påtända personer i våra lokaler, säger hon. För det andra kan man inte tillfriskna från ett missbruk med en massa droger i kroppen.

Hon har själv blivit rehabiliterad utan droger efter en lång missbrukskarriär.

– Subutex och metadon är bara billiga metoder att kortsiktigt dämpa missbruket. Du får inte någon behandling för din grundsjukdom, du kan fortfarande inte hantera din ilska, du saknar den sociala kompetensen och du har kvar ditt missbruksbeteende. Så var det för mig så länge jag använde narkotika. Det blev alltid konflikter omkring mig, men som missbrukare la jag ansvaret utanför mig själv. Det var alltid andras fel, inte mitt eget.

Kicki Edström tycker att tillgången verkar ha ökat i stan.

– Vilket i sin tur leder till att fler söker medicinsk hjälp och då ökar antalet platser på mottagningarna. En uppåtgående spiral där behandlingen leder till ännu större behandlingsbehov.

Inom polisen är man bekymrad över den stora tillgången. Den bedöms dock inte ha ökat under senare år.

– Man kan lugnt säga att det är för mycket Subutex på stan, säger Patrik Olsson, gruppchef på spaningsroteln för grov brottslighet i Västerbotten.

Han berättar att gatupriset för en tablett på 8 mg är 400-500 kr.

– Det är olycklig med ett missbruk som uppkommit tack vare att man infört Subutex i behandlingen. Det enda som är positivt är att heroinet i det närmaste har försvunnit i Umeå.

Det kan bero både på substitutionsbehandlingen av heroinisterna i stan och på att Subutex konkurrerat ut heroinet på den illegala marknaden. Det är en billigare och säkrare drog.

Sedan förra vintern har hela tio dödliga narkotikaöverdoser inträffat i Umeå.

Dödsorsakerna misstänktes vara metadon, men de utredningar som gjorts av både Landstinget och polisen har ännu inte kunnat klarlägga detta eller varifrån metadonet i så fall kommit.

Norrköping, Göteborg, Uppsala

När det gäller andra svenska städer är det svårt att få fram någon tendens beträffande tillgången på Subutex. De allt fler platserna på subuteprogrammen har i vart fall inte minskat missbruket.

I Västerås uppges en ökning av subutexmissbruket bland unga, i Linköping har beroendekliniken sett en ökning, men inte polisen, och i Lund ökar missbruket av både Subutex och metadon. Från Stockholm finns inga rapporter om förändringar av missbruket av ersättningsdroger. Detta enligt CAN:s (Centralförbundet för Alkohol- och Narkotikaupplysning) senaste rapport om tendenser på drogmarknaden (CRD), fram till våren 2008.

Mikael Rondahl, gruppchef på gatulangningsgruppen i Norrköping säger till Narkotikafrågan att missbruket nog är detsamma som tidigare.

Positivt är att läckaget till gatumarknaden från subuteprogrammen, där det går ett 60-tal patienter, har minskat. Rondahl tycker också att det verkar bra att klienterna numera får den nya drogen Suboxone istället som ska försvåra injicering. Den har inte spritt sig till gatunivån.

– Men heroinister är kemister, säger Rondahl. Jag får höra att de försöker hitta någon metod att injicera Suboxone. De tar stora risker.

Ett orosmoment i Norrköping är att priset på Subutex verkar minska. Från tidigare uppåt 250 kr kostar det nu under 200 kronor. Det kan vara ett tecken på ökad tillgång.

Samma tendens ser polisen i Göteborg. Björn Pettersson är sedan ett år chef för gatulangningsgruppen i city. Priset för en tablett har ibland varit nere på 150 kronor, men han tycker inte att polisen ser så mycket Subutex på gatan, trots att det är en allt populärare drog bland de missbrukare han träffar.

– Alla vill ha den istället för heroin. Subutex är lugnare för kroppen eftersom den räcker mycket längre. Upp till tre dagar kan abstinensen hållas undan. Det är kö till behandlingsprogrammen här i stan och de som inte kommer in skaffar tabletterna illegalt för att tända av. Det lyckas de inte med och då börjar de missbruka istället.

Från Uppsala rapporterar polisen, enligt Uppsala Nya Tidning 10 maj, ett ökat missbruk av Subutex under det senaste året. Åtminstone en del av tabletterna kommer

från beroendekliniken vid Akademiska sjukhuset. Överläkare Torbjörn Eriksson påpekar dock att nio av tio patienter fungerar väl på behandlingen, vilket delvis motsägs av narkotikasamordnaren Kenneth Olsson. Han har reagerat på att nästan alla personer polisen träffat på, som är patienter på kliniken, har andra droger i kroppen utöver Subutex när de testas, skriver UNT.

Smuggling eller läckage

När det gäller beslag av Subutex har inte antalet beslagstillfällen ökat nämnvärt sedan 2003, det har däremot det sammanlagda antalet tabletter gjort. 2007 gjorde polisen 672 beslag av Subutex med sammanlagt över 3200 tabletter. Detta ser ut att överträffas under 2008.

”Den illegala marknaden tillgodoses huvudsakligen av tabletter som förskrivs av läkare i Sverige”, står det på polisens hemsida. Smuggling av Subutex till den missbruksmarknaden förekommer inte i någon större omfattning, enligt samma källa.

Det är i så fall ett underbetyg till läkarkåren, men läckaget från behandlingen tonades ner under den expertsammankomst som Läkemedelsverket och Socialstyrelsen anordnade den 13 mars 2008. Här deltog inga poliser, enbart representanter från beroendeklinikerna. Visserligen står det i pressmeddelandet att ”Det finns ett tilltagande missbruk av Subutex, med vissa regionala skillnader.” När det gäller varifrån tabletterna härrör är formuleringen annorlunda jämfört med polisens bedömning:

”Betydande tullbeslag visar att smuggling från andra länder utgör en källa, men läckage från missbruksvården kan inte uteslutas.”

Svår avtändning

För klienterna inom tvångsvården är inte Subutex någon utbredd drog. Angela Faleij, institutionschef för LVM-hemmet Älvgården i södra Dalarna, säger att mellan 5 och 10 procent av de inskrivna hos henne har missbrukat Subutex. Men det har aldrig varit någon huvuddrog för dessa klienter.

– Vi tar hand om en mycket speciellt grupp missbrukare som omedelbart uppfattade missbrukspotentialen så fort Subutex började förskrivas. Det upptäckte de långt före läkarna, men jag tycker inte att man kan säga att det har ökat de senaste 7-8 åren. Nu hoppas vi att det ska minska när man går över till Suboxone på alla beroendemottagningar.

– Ett problem hos oss är de svåra avgiftningen. Den är mycket värre och varar längre än för heroin. Jag har till och med sett dem som fått delirium med synhallucinationer.

Erfarenheter av avgiftning med Subutex har även Lars Blomström, chefsläkare på Maria Beroendecentrum i Stockholm.

– Jag var med och behandlade läkemedelsberoende patienter på 90-talet. Bland de mest svårbehandlade vad de som var beroende av Temgesic. Tabletten innehåller samma substans, buprenorfin, som Subutex, fast i lägre styrka. Begäret, suget, var lika starkt som för heroin och abstinensbesvären varade längre, men symtomen var mildare.